

УДК 657

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ОБ'ЄДНАННЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ

В.М. Метелиця, к.е.н.

ННЦ «Інститут аграрної економіки», Київ, Україна

Метелиця В.М. Вітчизняний досвід функціонування галузевого об'єднання аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України.

На основі проведеного аналізу функціонування професійного об'єднання – Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (ФАБФ АПКУ) та інституцій, що підтримують її діяльність, зроблено висновок про початок становлення вітчизняного інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі. Обґрунтовано положення про те, що стримуючими чинниками на шляху розвитку цього інституту, є організаційні та інституціональні (формальні і неформальні) недоліки, подолання яких можливе при врахуванні рекомендацій Міжнародній федерації бухгалтерів.

Ключові слова: галузевий інститут, професійний бухгалтер

Метелиця В.М. Отечественный опыт функционирования отраслевого объединения аудиторов, бухгалтеров и финансистов АПК Украины.

На основе проведенного анализа функционирования профессионального объединения – Федерации аудиторов, бухгалтеров и финансистов АПК Украины (ФАБФ АПКУ) и институций, поддерживающих ее деятельность, сделан вывод о начале становления отечественного института профессиональных бухгалтеров аграрной отрасли. Обосновано положение о том, что сдерживающими факторами на пути развития этого института, являются организационные и институциональные (формальные и неформальные) недостатки, преодоление которых возможно при учете рекомендаций Международной федерации бухгалтеров.

Ключевые слова: отраслевой институт, профессиональный бухгалтер

Metelytsia V.M. National experience of functioning of Federation of auditors, accountants and financiers of AIC of Ukraine.

The functioning of the professional association – Federation of auditors, accountants and financiers of agriculture of Ukraine (FAAF AICU) and institutions that support its activities is analyzed. The conclusion about the beginning of formation of national institute of professional accountants in agricultural sector is made. The statement that the limiting factors in the development of this institute are the organizational and institutional (formal and informal) failings is grounded. Overcoming these failings is possible, taking into account recommendations by International Federation of Accountants.

Keywords: sectoral institute, professional accountant

Реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку на сучасному етапі супроводжується впровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та рухом у напрямку посилення саморегулювання професійної діяльності. Серед заходів, передбачених оновленою Стратегією застосування МСФЗ в Україні (постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2013 р. №820) значиться питання законодавчого врегулювання участі професійних організацій бухгалтерів у регулюванні бухгалтерського обліку [1]. Незважаючи на існуючий досвід саморегулювального професійного руху бухгалтерів, регулятори в особі Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Міністерства доходів і зборів України, Національного банку України, Аудиторської палати України часто залишають поза увагою необхідність координації своїх ініціатив не тільки з науковою спільнотою, але й з професійними організаціями. Не в останню чергу така ситуація зумовлена недостатньою кількістю дискусій в наукових публікаціях науково-професійної спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблемам розвитку бухгалтерської професії, шляхів удосконалення її регулювання як на загальнодержавному так і на галузевому рівні присвячені наукові публікації низки відомих вчених і фахівців: Г.Г. Кірейцева [2], В.М. Жука [3], С.Ф. Голова [4], О.М. Петрука [5], Л.В. Чижевської [6]. Проте, ці публікації розкривають окремі аспекти професійної діяльності, потребуючи актуалізації та поглиблення особливо на галузевому рівні.

Метою статті є вивчення історичного досвіду функціонування професійного об'єднання – Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (ФАБФ АПКУ). Проведений огляд дасть можливість підтвердити або ж спростувати думку про те, що фахівці аграрної галузі, об'єднані в саморегулювну організацію, спроможні ефективно впливати на різні аспекти професійної діяльності (розробка нормативно-правових актів, проведення наукових досліджень, створення системи підвищення кваліфікації бухгалтерів, впровадження норм професійної поведінки та етики). Огляд також повинен дати відповідь на питання, чи можливо з часом сформувати в аграрному секторі дієвий саморегулювний інститут професійних

бухгалтерів, який забезпечує довіру до результатів їхньої діяльності з боку суспільства.

Виклад основного матеріалу

Досвід становлення вітчизняного інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі передусім пов'язаний з об'єднанням фахівців у професійну організацію – Федерацію аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (ФАБФ АПКУ) та функціонуванням низки інституцій, що підтримують її діяльність, – фахового науково-виробничого журналу «Облік і фінанси» (з 2004 року) та науково-навчального центру «Інститут обліку і фінансів» (з 2008 року).

Історичною фундаментальною платформою створення ФАБФ АПКУ стала Школа бухгалтерського обліку у сільському господарстві, сформована на базі ННЦ «Інститут аграрної економіки» з 1956 року. Завдяки плідній роботі працівників сектору бухгалтерського обліку і аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств цього Інституту у 1986 році Школа була визнана головним всесоюзним центром по координації виконання наукових досліджень з проблем бухгалтерського обліку, звітності, контролю та аналізу в агропромисловому комплексі. Бажаючи зберегти і примножити наукові здобутки у сфері галузевого обліку, у 1992 році провідні бухгалтери, наукові і педагогічні працівники галузі об'єдналися у творчу професійну організацію – науково-методичний центр «Облік в АПК» при Міністерстві сільського господарства і продовольства України (25 чол.), яка у 1997 році була перейменована на науково-учбово-методичний центр «Облік та аудит в АПК» (45 чол.). Уже через шість років деякі з цих фахівців (М.Я. Дем'яненко та П.І. Гайдуцький) спільно з

іншими провідними вченими (всього 20 осіб) підтримали ініціативу створення самостійного професійного об'єднання бухгалтерів і аудиторів у галузях агропромислового виробництва і 24 квітня 2003 року підписали відповідний Меморандум. Установчий з'їзд ФАБФ АПКУ було проведено 11 липня цього ж року. Метою створення та діяльності Федерації є об'єднання зусиль її членів для сприяння розвитку та підвищення статусу професій бухгалтера та фінансиста, сприяння розробці нових і вдосконаленню діючих механізмів організації та методології фінансів, бухгалтерського обліку, контролю та аудиту в АПК.

Серед основних статутних завдань Федерації виділені наступні:

- сприяння методичному забезпеченню фінансів, обліку, звітності та аудиту в галузях АПК, участь членів Федерації у розробці нових і постійному вдосконаленні діючих положень системи бухобліку, аудиту та фінансів;
- координація наукових досліджень членів Федерації з проблем фінансів, бухгалтерського обліку, звітності та аудиту, сприяння впровадженню їх результатів в практику;
- сприяння організаційно-методичному забезпеченню підготовки та перепідготовки кадрів, створення системи професійного навчання;

Федерація створила свій логотип – колосок на фоні земної кулі, який символізує місію бухгалтерів аграрного сектору. Вона полягає у тому, щоб показати реальну значущість і цінність активів «живої економіки», як єдиного джерела багатства на землі. Цю ідею розуміє і поділяє значна кількість бухгалтерів. Саме тому за період свого існування кількість членів ФАБФ АПКУ збільшилась у декілька разів (рис. 1).

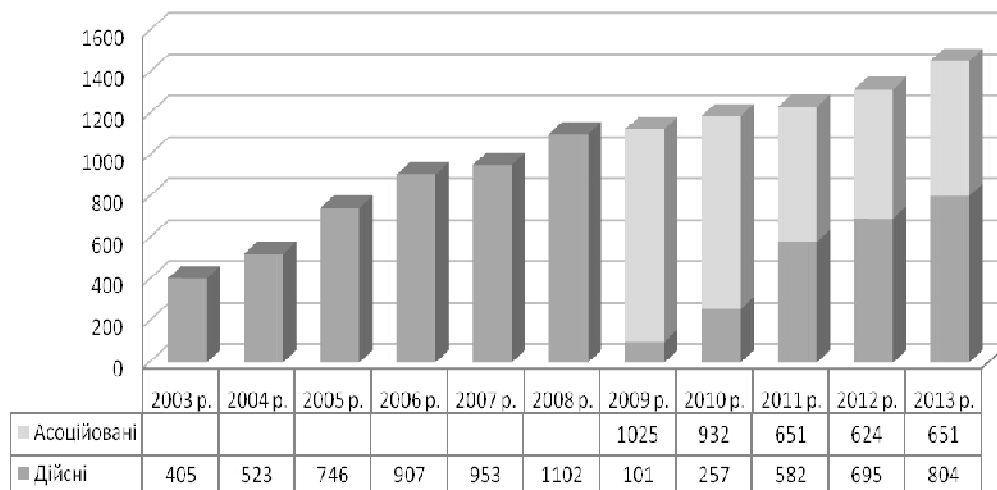


Рис. 1. Динаміка чисельності членів ФАБФ АПКУ.

Джерело: складено за даними сайту ФАБФ АПКУ (<http://federation.faaf.org.ua>).

Федерація має територіальні відділення та один осередок у Національній академії аграрних

наук України. Територіальні відділення очолюють завідувачі кафедрами бухгалтерського обліку та

аудиту вищих навчальних закладів (62%) та головні бухгалтери департаментів агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій (35%). Починаючи з 2007 року, в своїх територіальних відділеннях на базі вищих навчальних закладів ФАБФ АПКУ проводила роботу по розміщенню інформаційних стендів про діяльність Федерації. Робота викладачів була спрямована на інформування студентів ВНЗ про діяльність орга-

нізації та можливості ФАБФ АПКУ в допомозі кар'єрному росту. Проте, згодом через плінність кадрів на кафедрах ця робота була практично зведена до нуля. Інформаційні стенди залишились лише в окремих територіальних відділеннях (Житомирське, Запорізьке) і робота по їх розміщенню, безперечно, потребує поновлення у всіх відділеннях.



Рис. 2. Організаційна структура функціонування ФАБФ АПКУ

Джерело: власна розробка автора.

В територіальних відділеннях ФАБФ АПКУ, які розміщені на базі департаментів агропромислового розвитку обласних держадміністрацій, передбачалось створити інформаційно-довідкову мережу з питань фінансів, обліку, права та поширити її на районний рівень. Така ідея була ініційована виконавчою дирекцією Федерації ще у 2005 році. Проте, безкоштовне консультування агропромислових підприємств головними бухгалтерами департаментів і управлінь АПР, які набули членства у ФАБФ АПКУ, показала свою недієвість. По-перше, місцеві органи галузевого управління в особі департаментів і управлінь АПР втратили довіру до себе з боку суб'єктів аграрного сектору, як органи, спроможні надати фахові консультації у сфері практики обліку, звітності чи оподаткування. По-друге, консультування вимагає постійного ознайомлення з професійною періодичною літературою та законодавчими змінами, та, по-третє, – безоплатних понаднормових витрат часу, до чого більшість головних бухгалтерів департаментів та управлінь АПР виявилась не готовою. Як наслідок, ідея функціонування інформаційно-довідкової мережі з питань фінансів, обліку та права зусиллями головних бухгалтерів департаментів і управлінь АПР, навіть за підтримки виконавчої дирекції ФАБФ АПКУ, повною мірою не була реалізована.

У структурі ФАБФ АПКУ також були виділені Комітети. Їх створення пов'язано з тим, що у листопаді 2003 року на Раду ФАБФ АПКУ було покладено виконання функцій методологічної Ради Мінагрополітики з питань обліку та фінансів в АПК. Було створено 23 Комітети, а їх робота зводилась до розробки інформаційно-методичних матеріалів з питань обліку, контролю, аналізу та фінансів для публікації в друкованому органі Федерації – журналі «Облік і фінанси АПК». Вони повинні були узгоджувати свої плани роботи з відповідними управліннями та департаментами Мінагрополітики України. Зрештою така кількість Комітетів і схема їх роботи себе не виправдала і у 2007 році кількість Комітетів було зменшено до 3-х.

У своїй роботі ФАБФ АПКУ керується Статутом та підстатутними внутрішніми документами. За період існування Федерацією було прийнято незначну кількість внутрішніх документів, а деякі з них так і залишились проектами (табл. 1).

Розглянуті вище внутрішні «правила гри» застосовуються членами ФАБФ АПКУ для виконання поставлених завдань у сфері міжнародної діяльності; співпраці з державними органами, громадськими організаціями, науковими установами і вищими навчальними закладами; нормативно-правового регулювання; науково-методичної і видавничої діяльності, інформаційно-консульта-

ційної підтримки членів, підвищення їх кваліфікації та сертифікації. Далі ми зупинимось детальніше на кожному з виділених напрямів діяльності ФАБФ АПКУ та її інституцій в історичній ретроспективі.

Міжнародне визнання. Євразійська рада сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (ЄРСБА). Офіційне визнання ФАБФ АПКУ на міжнарод-

ному рівні почалось з 5 січня 2005 року, коли на Зборах Євразійської ради сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (ЄРСБА) в м. Москва (Російська Федерація) ФАБФ АПКУ було прийнято в асоційовані члени ЄРСБА (офіційної регіональної групи Міжнародної федерації бухгалтерів – "official regional grouping of IFAC").

Таблиця 1. Внутрішні «правила гри» – інститути ФАБФ АПКУ

№ з/п	Назва документу
1.	Статут Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, затверджений I З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 1 від 11.07.2003 р.) зі змінами, затвердженими VII З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 7 від 19.09.2008 р.) та IX З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 9 від 25.11.2011 р.)
2.	Положення про підготовку, сертифікацію та постійне підвищення кваліфікації членів Федерації, затверджене V З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 5 від 20.10.2006 р.) у редакції, затвердженій VIII З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 7 від 14.05.2010 р.)
3.	Положення про членство в Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, затверджене VII З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 7 від 19.09.2008 р.) зі змінами, затвердженими IX З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 9 від 25.11.2011 р.)
4.	Положення про нагрудні знаки Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, затверджене V З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 5 від 20.10.2006 р.)
5.	Положення про почесну відзнаку Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України – медаль «За професійні заслуги», затверджене X З'їздом ФАБФ АПКУ (протокол № 5 від 26.09.2013 р.)
6.	<i>Проект</i> Положення про територіальне відділення Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, 2007 р.
7.	<i>Проект</i> Положення про Комітет з координації наукових досліджень Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, 2003 р.
8.	<i>Проект</i> Положення про Комітет з питань облікової політики аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, 2003 р.
9.	<i>Проект</i> Положення про Комітет з питань оцінки Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, 2003 р.

Джерело: власна розробка автора.

Напротязі 2007 року виконавча дирекція Федерації прийняла участь у двох робочих засіданнях ЄРСБА. Була досягнута домовленість про розробку ФАБФ АПКУ спеціалізованого курсу за МСБО 41 «Сільське господарство» в рамках програми САР/СІРА. Згодом напрацьовані матеріали були використані Федерацією в галузевій загальнонаціональній програмі сертифікації САРА.

У 2009 році Федерація основну свою увагу приділила вступу до складу дійсних членів ЄРСБА. Протягом першої половини 2009 року Федерація пройшла перевірку (аудит) на відповідність вимогам цієї організації. Перевірку проводили представники дійсних членів ЄРСБА в Україні: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України та Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів. Після перевірки ФАБФ АПКУ стала дійсним членом ЄРСБА. Таке рішення було прийнято на Загальних Зборах ЄРСБА, які відбулися 5-6 жовтня в м. Ташкент (Республіка Узбекистан). Рішення щодо прийняття ФАБФ АПКУ до складу дійсних членів ЄРСБА було прийнято одногосно, що свідчить не тільки про відповідність ФАБФ АПКУ вимогам ЄРСБА,

але і про суттєве наближення до вимог Міжнародної федерації бухгалтерів.

Після набуття ФАБФ АПКУ статусу дійсного члена ЄРСБА представники Федерації більш активно почали впливати на діяльність цієї організації та увійшли до складу комітетів ЄРСБА, а саме Комітету з міжнародних стандартів ЄРСБА та Комітету з освіти ЄРСБА. Крім цього, у 2011 році представники Федерації увійшли до складу робочої групи з удосконалення організаційних основ діяльності та розробки нової редакції Статуту ЄРСБА.

Міжнародна федерація бухгалтерів. Значних зусиль докладається ФАБФ АПКУ для зближення з Міжнародною федерацією бухгалтерів. Перші кроки співпраці відбулися 11-12 вересня 2005 року, коли представники виконавчої дирекції ФАБФ АПКУ зустрілися з Нілом Уолласом, технічним менеджером Комітету МФБ з питань країн, що розвиваються, і ознайомились з вимогами для вступу в цю глобальну організацію. Друга зустріч із представником МФБ відбулась на Зборах ЄРСБА 5-6 жовтня 2009 року в м. Ташкент. У засіданні взяв участь представник Комітету МФБ з питань країн з перехідною економікою Дмитро

Ларіонов. Представники Федерації презентували досягнення організації та отримали пояснення щодо процедур подання і розгляду документів на вступ до МФБ.

Чергова зустріч з представником МФБ відбулася в травні 2011 року на Зборах ЄРСБА в м. Мінськ (Республіка Білорусь). Співробітники виконавчої дирекції Федерації зустрілися з Дар'єю Кухар, технічним менеджером Комітету МФБ з питань з розвитку організацій-членів. Під час зустрічі було обговорено напрями розвитку і досягнення ФАБФ АПКУ, які були високо оцінені представником МФБ та відзначено хороші шанси організації щодо вступу до МФБ. Результат тривалого діалогу щодо можливості вступу Федерації в МФБ поставив ФАБФ АПКУ перед необхідністю відмови від аграрного напрямку спеціалізації, оскільки галузева специфіка не відповідає філософії членства в МФБ. Не менш складною проблемою для ФАБФ АПКУ виявилась необхідність сплати щорічних членських внесків на рівні 5-6 тис. дол. Ці дві причини призупинили рух ФАБФ АПКУ в напрямку безпосереднього членства в МФБ, проте ніяким чином не стають перепорою для розвитку тісних партнерських відносин та консультацій щодо запровадження найкращих стандартів професійної діяльності бухгалтерів в аграрному секторі.

Міжнародне визнання ФАБФ АПКУ дещо скорегувало завдання організації. Федерація звернула більшу увагу на необхідність делегування своїх представників до Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО), безпосередньої участі у розробці та лобюванні власних проєктів МСФЗ у РМСБО, розробці галузевих стандартів обліку, звітності та галузевої облікової політики.

Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). Початок безпосередньої роботи ФАБФ АПКУ з РМСБО відбувся у 2009 році. Основна заслуга в цьому Київського відділення Федерації, яке прийняло участь в обговоренні та надіслало пропозиції до проєкту Міжнародного стандарту фінансової звітності «Діяльність в умовах цінового регулювання». Такий підхід до роботи викликаний переконанням, що потрібно безпосередньо впливати на розробку та прийняття міжнародних стандартів, ніж критикувати їх після того вже, як вони прийняті. Більш дієвою ця співпраця була б за умови безпосередньої участі в цій роботі інших територіальних відділень, членами яких є не тільки практики, але й багато науковців.

Співпраця з державними органами та громадськими організаціями. Федерація отримала визнання не тільки на міжнародному, але і на національному рівні. У 2006 році ФАБФ АПКУ стала членом Галузевої ради «Бюджет» та Галузевої ради по фінансам Громадської Колегії, як постійно-діючих консультативно-дорадчих органів при Міністерстві фінансів України. У цьому ж році Федерація стала членом Альянсу громадських організацій АПК України та увійшла до Громадської ради при Мінагрополітики України. Пре-

дставники Федерації також входять до складу Методологічної ради з бухгалтерського обліку (з 2005 року) і Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності (з 2013 року) при Міністерстві фінансів України та Методичної ради з бухгалтерського обліку при Мінагрополітики України (з 2003 року). У 2013 році представники Федерації увійшли до складу Громадської дорадчої ради при Комітеті Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин.

За період своєї діяльності ФАБФ АПУ налагодила тісні зв'язки безпосередньо з Мінагрополітики України. Так, з метою посилення методично-інформаційного забезпечення фінансово-облікової роботи на підприємствах АПК між ФАБФ АПКУ та Мінагрополітики України 23 вересня 2005 року було підписано Меморандум про співробітництво [7]. На виконання цього Меморандуму протягом 2005-2011 років Федерація адмініструвала власну сторінку на офіційному сайті Мінагрополітики України (<http://minagro.gov.ua/fabf>). На цій сторінці була висвітлена інформація про видані посібники, журнал «Облік і фінанси АПК», програми професійної підготовки та Реєстр сертифікованих членів організації. При переході міністерства на новий сайт сторінка ФАБФ АПКУ, на жаль, була втрачена і обов'язкового поновлення.

Велика робота проведена в частині налагодження діалогу з професійними об'єднаннями. У травні 2006 року Федерацією аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України спільно з Федерацією професійних бухгалтерів і аудиторів України, Спілкою аудиторів України та Аудиторською палатою України було підписано Меморандум про співпрацю та координацію дій. Цим документом професійні організації підтвердили наміри в об'єднанні зусиль щодо гармонічного розвитку бухгалтерської професії в Україні на принципах Міжнародної федерації бухгалтерів, дотримання Кодексу професійної етики МФБ та Міжнародних стандартів освіти МФБ для забезпечення надання послуг бухгалтерами та аудиторами високої якості в інтересах суспільства та сприяння державній політиці щодо економічної інтеграції до Європейського співтовариства. Сторони дійшли згоди про необхідність поступового переходу певних категорій підприємств та установ України на МСФЗ, а також системного застосування МСА в практиці аудиторських фірм України для формування конкурентного ринку аудиторських послуг.

Проведена також значна робота у сфері налагодження співпраці з державними регуляторами. У червні 2011 року ФАБФ АПКУ підписала Меморандум з Міністерством фінансів України та Національним банком України «Про взаємодію, співробітництво та координацію дій щодо запровадження в Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності» [8]. В рамках даного Меморандуму представники Федерації увійшли до редакційного комітету з рецензування перекладу МСФЗ, на сторінках журналу «Облік і фінанси АПК» були

опубліковані актуальні матеріали із застосування МСФЗ, проводилося професійне навчання серед бухгалтерів підприємств і установ аграрного сектору, була організована міжнародна науково-практична конференція з проблем та перспектив застосування МСФЗ в аграрному секторі.

На галузевому рівні проведена значна робота в напрямку співпраці з об'єднаннями суб'єктів аграрного сектору. У 2012 році Федерація підписала Меморандум про співробітництво та координацію дій з Аграрним Союзом України, а у 2013 році – Меморандум про співробітництво з Асоціацією «Український клуб аграрного бізнесу» та Українською корпорацією по виноградарству та виноробній промисловості «Укрвинпром». В рамках цих меморандумів проводяться спільні форуми, круглі столи та семінари, на яких представники ФАБФ АПКУ мають можливість почути нагальні проблеми агропромислових підприємств і висловити свою позицію у сфері провадження аграрної політики. Зокрема, представниками ФАБФ АПКУ

неодноразово обгрунтовувалась пропозиція про те, що підвищенню ефективності аграрної політики сприятиме чіткий розподіл суб'єктів аграрного сектору за обсягами діяльності на великі підприємства холдингового типу, які не потребують державної підтримки та податкових пільг, та малі і середні селоутворюючі агроформування. Такий розподіл необхідний для того, щоб забезпечити державною підтримкою і податковими преференціями саме селоутворюючі підприємства і кооперативи, які формують соціальні умови для розвитку сільських територій. Такий напрям роботи ФАБФ АПКУ є прикладом прояву бухгалтерського імперіалізму, коли робота бухгалтерів виходить за межі суто ведення бухгалтерського обліку на підприємстві і спрямовується на підвищення ефективності аграрної політики в загальнодержавному масштабі.

Загалом зовнішні зв'язки ФАБФ АПКУ на міжнародному та державному рівні можна представити у вигляді схеми (рис. 3).

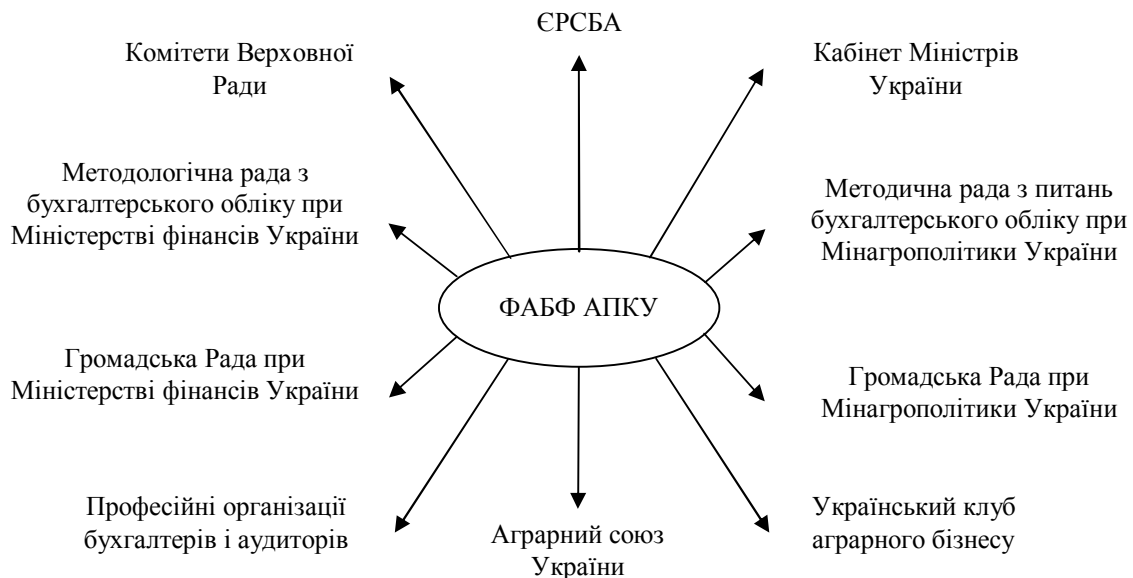


Рис. 3. Співпраця ФАБФ АПКУ на міжнародному та державному рівнях.

Джерело: власна розробка автора.

Досягнення ФАБФ АПКУ отримали визнання не тільки у формі закріплених договірних відносин, але й у вигляді грамот та відзнак державних органів і професійних організацій. Федерація отримала Грамоту Верховної Ради України (2013 р.), Подяку Прем'єр-Міністра України (2008 р.), Подяку Міністерства фінансів України (2008 р.), Почесну грамоту Міністерства аграрної політики України (2013 р.), Почесну грамоту Ради Міністрів Автономної Республіки Крим (2008 р.), Подяку Київської та Львівської обласної державної адміністрації (2008 р.), Почесну грамоту Луганської державної адміністрації (2008 р.), Почесні грамоти Спілки аудиторів України та Союзу юристів

України (2008 р.), Грамоту Аудиторської палати (2013 р.), Почесну грамоту Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України (2008 р.), Грамоти Гільдії професійних внутрішніх аудиторів України та Всеукраїнської спілки експертів оцінювачів (2013 р.).

Участь у нормативно-правовому регулюванні. З початку свого існування Федерація постійно приймає активну участь у роботі над розробкою та удосконаленням законодавчих та нормативно-правових актів, що стосуються розвитку аграрного сектору економіки України. Члени Федерації приймали участь у підготовці Законів України «Про основні засади державної аграрної політики

на період до 2015 року», «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки сільськогосподарських товаровиробників»; Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року; галузевої програми «Зерно України – 2015»; Національного проекту «Відроджене скотарство», Стратегічних напрямів розвитку сільськогосподарства України до 2020 року. Федерацією також було розроблено Концепцію розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України, яка затверджена рішенням Колегії Міністерства аграрної політики України (протокол №1 від 03.02.2009 р.).

У свій час Федерація відкрито виступила проти поспішного запровадження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». У відкритому листі до Міністерства аграрної політики України та Методологічної ради з бухгалтерського обліку Міністерства фінансів України 2005 року 22 члени ФАБФ АПКУ звернули увагу на методологічні (застосування приблизних прогнозних оцінок в обліку біологічних активів і фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності) та організаційні (прийняття без апробації та широкої дискусії серед вчених галузі) недоліки прийняття цього стандарту [9]. Проте, через те, що Мінфін України не сприйняв тоді ФАБФ АПКУ, як дієву організаційну складову інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі, зауваження були проігноровані.

Одним із важливим напрямів участі ФАБФ АПКУ у нормативно-правовому регулюванні стали пропозиції по внесенню змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Так, 18 березня 2009 року в Комітеті Верховної Ради з питань економічної політики були проведені парламентські слухання на тему «Розвиток бухгалтерської професії як важливий чинник подолання економічної кризи в Україні». На цих слуханнях від імені Федерації виступав перший заступник Голови Ради В.М. Жук, який підкреслив необхідність не імплементації, а адаптації вимог міжнародних стандартів фінансової звітності до існуючого інституційного забезпечення бухгалтерського обліку в Україні. Результатом роботи парламентських слухань стала розробка проекту принципово нового Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Федерація активно долучилася до роботи над цим проектом та направила свої зауваження до нього. У 2011 році Федерація також долучилася до роботи у складі робочої групи з внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» і надала власні пропозиції щодо питання адаптації законодавства у сфері аудиторської діяльності до вимог Європейського Союзу.

Науково-методична діяльність. З початку свого заснування Федерація перебуває у тісній науково-методичній координації з Мінагрополітики України у сфері розвитку галузевого обліку і звітності. З 2003 року Федерацією та Інститутом обліку і фінансів (з 2010 року) було виконано 39 науково-дослідних робіт за договорами з Міністерством аграрної політики і продовольства України, Фондом державного майна України, державним агентством рибного господарства України, підприємствами та Міжнародними проектами підтримки (ПРООН, «МБО «Добробут Громад»). Здійснено випуск 7 монографій.

Федерацією та Інститутом обліку і фінансів підготовлено 37 Методичних рекомендацій з питань бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування. Більшість з них розглянуто і затверджено відповідними рішеннями Науково-методичної Ради (Центру) «Облік, звітність та аудит в галузях агропромислового виробництва» Міністерства аграрної політики України (2000-2006 рр., 93 члени [10]) та її правонаступниками – Методичною Радою з питань обліку та фінансів агропромислового виробництва (2006-2008 рр., 54 члени [11]) та Методичною Радою з питань бухгалтерського обліку (2008- по нині, 106 членів [12]). Для порівняння можна констатувати, що за період з 2001 року Мінфіном та Мінагрополітики затверджено лише 5 методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку в сільському господарстві (табл. 2), в той час як практика вимагає набагато більшої кількості рекомендаційних матеріалів. І цю методичну прогалину з боку державного галузевого управління по праву заповнює саморегульована організаційна складова інституту професійних бухгалтерів в особі ФАБФ АПКУ.

Видавнича діяльність. З 2004 року ФАБФ АПКУ спільно з провідними вищими навчальними закладами розпочала випуск міжнародного фахового науково-виробничого журналу «Облік і фінанси АПК». Рішеннями Президії Вищої атестаційної комісії України від 15 грудня 2004 року № 3-05/11 та від 06 жовтня 2010 року №1-05/6 журнал було внесено до переліку фахових видань у галузі економічних наук. З початку свого заснування журнал виходив щомісячно. В кожному номері публікувалися методичні рекомендації з питань обліку і фінансів, нормативні документи з коментарями; відповіді на питання, підготовлені фахівцями міністерств і відомств та професіоналами-науковцями, практиками. Дві третини матеріалів журналу займали суто практичні статті, а Федерація та її бізнес-партнери несли суттєві збитки для того, щоб журнал склав конкуренцію іншим практичним виданням, таким як «Баланс – Агро», «Все про бухгалтерський облік», «Податки та бухгалтерський облік».

Таблиця 2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку в сільському

господарстві, затверджені наказами Мінагрополітики

№ з/п	Назва рекомендацій
1.	Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [13]
2.	Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств [14]
3.	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів [15]
4.	Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів [16]
5.	Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств [17]

Джерело: складено за [13-17].

Протягом 2005-2006 років журнал презентувався на Міжнародній агропромисловій виставці-ярмарку «Агро» і отримав відповідні дипломи. У 2006 році журнал було визнано провідним фаховим виданням з фінансів та обліку для галузей агропромислового виробництва. Колектив журналу було нагороджено почесною грамотою Міністерства аграрної політики України. Проте, згодом через пасивність територіальних відділень ФАБФ АПКУ у наповненні та популяризації журнал поступово перейшов на публікацію виключно наукових статей і розпочав входження до міжнародних каталогів і науково-метричних баз. В цей же час видавництво Федерації («Облік і фінанси АПК») зосередилося на випуску малобюджетних практичних посібників, спецвипусків і брошур.

Починаючи з 2008 року журнал виходить щоквартально, а з кінця 2012 року ще й під зміненою назвою – «Облік і фінанси». У цьому ж році видавником і розповсюджувачем журналу став Інститут обліку і фінансів. За час існування журналу було видано 63 його номери. У 2013-2014 роках для підвищення популяризації результатів наукових досліджень вітчизняних вчених та підвищення індексу їх цитування у світі журнал провів роботу по входженню до міжнародних каталогів і науково-метричних баз. Загалом журнал увійшов у 7 таких каталогів і баз: EBSCOhost (США), Index Copernicus (СН), RePEc (спільна база 81 країни), Ulrich's Periodicals Directory (США), Socolar (Китай), Research Bible (Японія), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ, Росія). Це досягнення по праву було оцінено на державному рівні. У 2013 році трудовий колектив науково-виробничого журналу «Облік і фінанси» було нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Окремою віхою видавничої діяльності ФАБФ АПКУ є її видавництво – «Облік і фінанси АПК». З 2006 року видавництво випускає навчально-методичні посібники з найбільш актуальних питань бухгалтерської практики, оподаткування та спеціфіки використання майна підприємств аграрного сектору. Для забезпечення впізнаваності випуще-

ної літератури у 2006 році було зареєстровано товарний знак «Облік і фінанси АПК». Частина посібників (понад 10) рекомендована Міністерством освіти України та Мінагрополітики України. Посібники використовуються студентами аграрних вузів у навчальному процесі, є корисними для самостійного підвищення кваліфікації бухгалтерів та для застосування в роботі бухгалтерських і економічних служб підприємств АПК. На сьогоднішній день видавництво Федерації випустило 38 таких посібників.

Співпраця з науковими установами та ВНЗ. Федерація виступає також активним учасником та організатором конференцій, круглих столів, зустрічей її членів. На цих заходах за участю органів державної влади, професійних організацій та навчальних закладів обговорюються проблемні аспекти реформування обліку, звітності та аудиту в системі аграрного сектору України. За час діяльності Федерацією та Інститутом обліку і фінансів було проведено 9 міжнародних науково-практичних конференцій, 4 Круглих столи. Ці заходи сприяли заключенню низки договорів про співпрацю з зарубіжними партнерами, державними органами влади, науковими установами та вищими навчальними закладами.

Інформаційно-консультаційна підтримка членів. З метою забезпечення інформаційної підтримки та консультаційного обслуговування аграрного бізнесу, з 2006 року при Федерації запрацював власний бухгалтерський портал – «Облік і фінанси АПК» (<http://www.faaf.org.ua>).

У 2008 році було проведено значну роботу по його оновленню і на заміну одного бухгалтерського порталу було створено три сайти. Перший (<http://federation.faaf.org.ua/>) присвячений діяльності Федерації, як професійної організації. На ньому розміщена основна інформація про Федерацію, її завдання, напрямки діяльності, оприлюднена інформація про сертифікованих та почесних членів Федерації, територіальні відділення; заходи, які проводяться Федерацією; та новини, що стосуються професійної спільноти.

Другий сайт (<http://www.iaf.kiev.ua/>) – це сайт науково-навчального центру ФАБФ АПКУ – Інституту обліку і фінансів, де подана інформація про наукові дослідження Інституту, програми сертифікації бухгалтерів, розміщена бібліотека для науковців та бухгалтерів-практиків.

Третій сайт (<http://magazine.faa.org.ua/>) – це, власне, оновлений бухгалтерський портал «Облік і фінанси АПК», на якому розміщені методичні рекомендації Федерації, інформація про видані посібники, наукові статті та консультаційні матеріали, опубліковані в журналі «Облік і фінанси», новини законодавства. Сьогодні портал – це єдина інформаційно-довідкова мережа з питань фінансів, обліку, звітності, податків та права у сфері аграрного бізнесу, яку щоденно відвідує понад 1 тис. користувачів. На порталі функціонує Консультаційний центр, де понад 1 тис. користувачів у день в інтерактивному режимі задають запитання та отримують відповіді з поточних проблем їх повсякденної роботи. На порталі також працює Форум (<http://forum.faa.org.ua/>), на якому спеціалісти діляться досвідом та практичними навиками у вирішенні професійних дискусійних питань.

Згодом (з 2013 року) з'явився свій окремий сайт і в журналі «Облік і фінанси» (<http://www.afj.org.ua/>). Це необхідна передумова входження до міжнародних каталогів і науково-метричних баз. Всі наукові статті журналу розміщуються на цьому сайті і знаходяться у вільному доступі.

Підвищення кваліфікації та сертифікація членів. Одним з пріоритетних напрямів діяльності ФАБФ АПКУ є діяльність у сфері професійної освіти. У 2007 році Федерацією було реалізовано перший власний освітній продукт – Комплексну програму удосконалення професійних знань бухгалтерів агропромислових підприємств, що складалась із шести курсів і передбачала видачу Свідоцтва ФАБФ АПКУ слухачам, які успішно склали тести. Програма була схвалена рішенням Методичної ради з питань обліку та фінансів АПВ Мінагрополітики України. У 2007 році за цією програмою пройшли підвищення кваліфікації бухгалтери агропромислових підприємств Київської, Луганської та частково Дніпропетровської та Кіровоградської областей. Окремо пройшли заняття з бухгалтерами Національного об'єднання по племінній справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання» та великими аграрними приватними структурами в м. Києві та Донецьку.

Досвід у сфері професійної освіти дозволив ФАБФ АПКУ запропонувати у 2008 році Концепцію національної системи підвищення кваліфікації професійних бухгалтерів в Україні, в якій передбачалось покладання відповідальності за якість професійної освіти на професійні об'єднання [3]. В розвиток цієї Концепції у цьому ж році при Федерації було створено науково-навчальний центр «Інститут обліку і фінансів». За підтримки Федерації Інститут розпочав навчання та проведення курсів по підвищенню кваліфікації як за власними загальнонаціональними програмами професійної сертифікації (програма сертифікації

професійних бухгалтерів агробізнесу (САРА) і програма сертифікації бухгалтерів бюджетних установ (САПС), так і за міжнародними програмами (програма міжнародної сертифікації професійних бухгалтерів (CIPA) і програма підготовки Асоціації Присяжних Дипломованих бухгалтерів (DipIFR ACCA).

У 2010 році, крім сертифікації членів Федерації, було також запроваджено систему постійного удосконалення професійних знань сертифікованих членів Федерації, що відповідає передовій світовій практиці та вимогам Міжнародної федерації бухгалтерів. Один раз на три роки дійсні члени Федерації подають Звіт про 120 годин постійного підвищення кваліфікації [18].

Висновки

Отже, вітчизняний досвід функціонування Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України та інституцій, що підтримують її діяльність (фаховий науково-виробничий журнал «Облік і фінанси» та науково-навчальний центр «Інститут обліку і фінансів»), слід визнати відповідною точкою у початку становлення інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі. Маючи глибоку, історично сформовану наукову платформу, Федерація взяла на себе відповідальність за виконання значної кількості завдань у сфері міжнародної діяльності (ЄРСБА, МФБ, РМСБО); співпраці з державними органами влади, громадськими організаціями, науковими установами і вищими навчальними закладами; нормативно-правового регулювання; науково-методичної і видавничої діяльності, інформаційно-консультаційної підтримки членів, підвищення їх кваліфікації та сертифікації. І практично виконання кожного із цих завдань супроводжується не тільки здобутками, але і помилками, які загалом і визначили недоліки організаційної та інституціональної (формальної і неформальної) складових галузевого інституту професійних бухгалтерів.

Недоліком внутрішніх формальних інститутів – «правил гри» інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі слід визнати відсутність норм Статуту ФАБФ АПКУ та відповідних внутрішніх положень, які спрямовані на захист професійних інтересів, як суб'єктів професії (бухгалтерів), так і принципала професії (суспільства в цілому). Мова йде про норми контролю якості членів, страхування професійної діяльності, дисциплінарні процедури, третейство та кодекс поведінки і етики, що враховує специфічні особливості агропромислового виробництва. Як наслідок, існує недолік внутрішніх неформальних інститутів – «в головах» суб'єктів професії (бухгалтерів) не тільки відсутня довіра і потреба у вступі до ФАБФ АПКУ, але й відсутнє усвідомлення власної відповідальності за подолання асиметрії інформації та підвищення економічної безпеки підприємства і галузі в цілому. Крім того, поряд з наведеними інституціональними недоліками слід визнати і низку організаційних недоліків, які так само стри-

мують розвиток інституту професійних бухгалтерів аграрної галузі. До них слід віднести наступні:

- відсутність представників Федерації в структурних підрозділах Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності та Міжнародної федерації бухгалтерів для відстоювання власних проектів міжнародних професійних «правил гри», що враховують національні інтереси та галузеву специфіку;
- не постійний, а періодичний діалог з Євразійською радою сертифікованих бухгалтерів і аудиторів, Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності та Міжнародною федерацією бухгалтерів;
- неготовність до фінансового забезпечення членства ФАБФ АПКУ в Міжнародній федерації бухгалтерів;
- відсутність координації дій між вітчизняними професійними організаціями в питаннях реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку, створення національної системи професійної сертифікації бухгалтерів, формування дієвого механізму нагляду за дотриманням професійних стандартів;
- несприйняття ФАБФ АПКУ, як дієвої інституції галузевого методологічного впливу з боку центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики (в особі Міністерства фінансів України);

- не представницьке членство в рядах Федерації (лише 2,4% від загальної кількості бухгалтерів аграрного сектору є членами ФАБФ АПКУ);
- відсутність в організаційній структурі Федерації дієвих комітетів, рекомендованих МФБ (комітет стандартизації, дисциплінарний тощо);
- пасивність територіальних відділень і осередків в розповсюдженні інформації про діяльність Федерації, в наданні консультативної допомоги суб'єктам аграрного сектору, в підтримці структурних інституцій ФАБФ АПКУ (журналу та навчального центру);
- відсутність постійного інформаційного діалогу зі студентами освітніх закладів, як потенційними членами Федерації;
- слабкість презентування Федерації на заходах, що організовуються галузевими асоціаціями, втрата власної веб-сторінки на офіційному сайті Мінагрополітики України;
- потреба у максимальному наближенні власних програм підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів до Міжнародних стандартів освіти.

На наше переконання, наведений перелік недоліків організаційної, формальної та неформальної інституціональної складових, які стримують розвиток галузевого інституту професійних бухгалтерів, можна усунути, врахувавши рекомендації Комітету з розвитку професійної бухгалтерської організації (РАОДС) при МФБ. Така робота буде проведена в подальших наших дослідженнях.

Список літератури:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 року № 911-р «Про затвердження Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: IAE «Ліга». – 2007-2014.
2. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку [Текст]: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія / Г.Г. Кірейцев; за ред. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : ЖДТУ, 2007. – 236 с. – На укр. яз.
3. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки монографія / В.М. Жук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 648 с.
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://imanbooks.com/book_328_page_1.
5. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку [Текст]: монографія / О.М. Петрук; Житомирський держ. технолог. ун-тет. – Житомир: 2005. – 420 с.
6. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку [Текст]: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.09 / Чижевська Людмила Віталіївна; Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2007. – 36 с.
7. Меморандум про співробітництво та посилення методично-інформаційного забезпечення фінансово-облікової роботи на підприємствах АПК [Текст]: Брошура V З'їзду Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (19-20 жовтня 2006 року). – К : ННЦ ІАЕ, 2006. – 17 с.
8. Меморандум про взаємодію, співробітництво та координацію дій щодо запровадження в Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності від 10 червня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0016201-11>.
9. Відкритий лист Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України «Щодо запровадження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Біологічні активи» // Облік і фінанси. – №4. – 2005. – С.4-6.

10. Спільний наказ Міністерства аграрної політики та Української академії аграрних наук від 04 грудня 2000 року № 241/107 «Про затвердження Положення про Науково-методичну раду (Центр) «Облік, звітність та аудит в галузях агропромислового виробництва»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2010 – 2014.
11. Наказ Міністерства аграрної політики України від 08 лютого 2006 року № 48 «Про затвердження Положення про Методичну раду з питань обліку та фінансів агропромислового виробництва та її складу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2006 – 2014.
12. Наказ Міністерства аграрної політики України від 12 лютого 2008 року № 48 «Про затвердження положень про Методичну раду з питань бухгалтерського обліку та про територіальне відділення Методичної ради з питань бухгалтерського обліку і її складу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2008 – 2014.
13. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18 травня 2001 року № 132 «Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2001 – 2014.
14. Лист Міністерства аграрної політики України від 04 грудня 2003 року № 37-27-12/14023 «Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2003 – 2014.
15. Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2006 року № 1315 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2006 – 2014.
16. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21 лютого 2008 року № 73 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2008 – 2014.
17. Наказ Міністерства аграрної політики України від 04 червня 2009 року № 390 «Про затвердження спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2009 – 2014.
18. Положення про підготовку, сертифікацію та постійне підвищення кваліфікації членів Федерації [Текст]: Брошура VIII З'їзду Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (14 травня 2010 року). – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 15 с.

Надано до редакції 28.02.2014

Метелиця Володимир Михайлович / Volodymyr M. Metelytsia
flyvo@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Вітчизняний досвід функціонування галузевого об'єднання аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України [Електронний ресурс] / В.М. Метелиця // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 3 (13). – С. 118-128. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>